AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2018 / 54 • Haziran

'KADİFE DEVRİMİ' VE ERMENİ APOSTOLİK KİLİSESİ: ERMENİLER II KAREKİN'İN İSTİFASINI TALEP EDİYORLAR

Nigar SHİRALİZADE

Ermenistandaki Kadife Devrimi etkilerini Ermeni toplumunun farklı alanlarda iki ay sonra bile devam ettiriyor. Yıllarca süren otoriter rejim tarafından yönetilen oligarşik sistemde kayırmacılık ve nepotizmden bıkan Ermeni halkı umutlarını Paşinyanın kurduğu yeni hükumete bağladılar. Halk değişimin sokaklardan gerçekleştirilebileceği inancıyla Ermenileri sefalete sürükleyen bütün eski yapılara karşı savaşlarını devam ettiriyor. Değişimin yeni hedefiyse Ermeni Apostolik Kilisesi, daha doğrusu tüm Ermenilerin Ali Dini Lideri Katolikos II Karekindir.

AGOSta yayınlanan habere[1] istinaden Erivandaki halk tartışmalı kamu imajı olan Ermeni Katolikosuna karşı ayaklandılar. 6 Haziranda Yeni Ermenistan, Yeni Başpiskopos inisiyatifinin girişimiyle rahiplerin de aralarında bulunduğu insanlar Karekinin hemen istifasını ve yeni Başpiskopos seçimlerinin gerçekleştirilmesini talep ettiler. İnsanlar protestolarda Yeni Ermenistan, Yeni Başpiskopos, Özgür ve Bağımsız Kutsal Eçmiadzin Ana Makamı, Karekin Çek Git sloganları[2] atıyorlardı. Protestocular Kutsal Eçmiadzin Ana Makamına II Karekin ve rahiplerle görüşmeye ve anlaşmazlıkları müzakereye davet edildiler. Miting katılımcılarıyla görüşmeden derhal sonra Başpiskoposluk Ali Dini Liderin istifa etmeyeceğini açıkladı. Hemen sonrasında Ermeni Apostolik Kilisesinin Başpiskoposluk Meclisi mevcut durumu değerlendirmek için toplandı. Onlar II Karekinin dış baskılar nedeniyle istifasının kabul edilemez olduğunu belirttiler;

> Tüm Ermenilerin Katolikosuna yöneltilen ültimatom şeklindeki açıklamalar endişe uyandırıyor ve kabul edilemezdir. Ermeni Kilisesi'nin tüzük protokollerinin ana garantörü ve Bütün Ermenilerin Katolikosunun dokunulmazlığı olarak kabul edilen piskoposlar sınıfı, Katolikosun istifasının, dışarıdan ve şiddete dayalı müdahalelerle gerçekleştirilmesini kabul edilemez ve geçersiz sayıyor. Biz Kilisenin geleceğiyle ilgili yükümlülüğümüzün fakındayız ve bu sebepten de Kilisede çağdaş zamana uyacak reformların devam etmesini sağlayacağız[3].

Bu karardan hoşnut olmayan insanlar Erivanın merkezinde protestolarını sürdürdüler. Yeni Ermenistan, Yeni Başpiskopos inisiyatifi itirazlarını Katalikosun istifasına kadar devam ettireceğini ifade etti.

Ermeni Apostolik Kilisesi ile ilgili tartışmalar yeni değil ve derin tarihi köklere dayalıdır. AVİMde[4] daha önce yayınlanan rapor ve makaleler bu konuyu farklı açılardan

değerlendirmiştir. Makale, II Karekine karşı yıllardır devam eden hoşnutsuzluğun tarihsel altyapısı ve sebeplerine değinmektedir. Bu sebepten de Ermeni Apostolik Kilisesinin bölünmesi, Eçmiadzinin Diaspora ile ilişkileri ve II Karekine karşı suç iddialarını gözden geçirmektedir. Devrim dalgasının Eçmiadzinden geçip gitmemesinin nedenleriyse Başpiskoposun geçmiş hükumet adamlarıyla geliştirdiği politik ilişkilere değinilerek açıklanmaktadır. Diğer odaklanılan noktaysa Devrimden sonra bile Başpiskoposun şahsına yöneltilen protestoların Ermeni medyasında çok da gündeme getirilmemesidir.

Ermeni Apostolik Kilisesinin tarihi geçmişi

Ermeni Apostolik Kilisesinin taşıdığı milliyetçi özellikler sayesinde özgünlüğü vardır. Diğer kiliselerden farklı olarak hiçbir evrensel söylem taşımıyor ve sadece Ortodoks Ermenilerle bağdaştırılıyor. Ermeni halkının % 94,7nin Apostolik Hristiyanlardan oluştuğunu göz önünde bulundurduğumuzda Ermenilik kavramının tamamlanması için Apostolik kilisesine üyeliğin önemi ortaya çıkmaktadır. Dünyanın farklı yerlerinde bu kilisenin dört kolu vardır;

- Kutsal Eçmiadzin Ana Makamı
- Kilikya Kutsal Makamı
- İstanbul Ermeni Patrikhanesi
- Kudüs Ermeni Patrikhanesi[5]

Bu kollar arasında rekabet olmasına rağmen Kutsal Eçmiadzin Ana Makamı bütün Ermenilerin kilisesi olarak üstünlüğe sahiptir. Sovyetler döneminde ibadet suç olarak kabul gördüğü için Ana Makam eski önemini kaybederek, Diaspora Ermenilerinin yaşadıkları ülkelerde bağımsız kiliselerini inşa etmelerinin önünü açtı. Sovyetlerin çöküşünden sonra durum değişti ve Kutsal Eçmiadzin Ana Makamı eski etkisini geri kazanmak için harekete geçti[6]. Etkisini yaymak için Eçmiadzin Ana Makamı rahiplerini dünyanın farklı noktalarına, Ermenilerin yaşadığı bölgelere gönderdiler. Bu yurtdışında yaşayan Ermeni toplulukları ve Kilise arasında çatışmaya neden oldu. Diaspora Kiliseleri yıllarca geliştirildikleri düzenleme sistemleriyle Eçmiadzinden gönderilen ve yerel kültürlerden çok da haberdar olmayan rahiplerin onların iç işlerine karışmasına karşıydılar[7].

Diğer yandan, Kutsal Eçmiadzin Ana Makamı bütün kiliselerin finansal kaynaklarını kendi kontrolü altında toplamayı hedefleyerek Diasporayı kızıdırdı. Kilikya Kutsal Makamının Katalikosu I Aramın tek kilise, tek millet ve tek amaç[8] ifadesiyle Kilisede hiçbir bölünmenin olmadığı iddialarına karşın Kutsal Eçmiadzin Ana Makamında yenilenmenin gerekliliğini vurgulayan açık çağrılar vardı.

Ermeni kilisesinin faaliyetleriyle ilgili iki genel yaklaşım mevcut. Bazıları, özellikle Diaspora Ermenileri kilisenin müdahaleci, eski tarz yönetim şekline karşı çıkıyordu. Diaspora, Kilisenin işlerinde şeffaflığın arttırılması, demokrasi ve Batı değerlerinin yaygınlaştırılması gerektiğinin önemini vurguluyordu. Bazılarıysa, kirli çamaşırlarımızı ortaya çıkarmayalım[9] kavramını destekleyerek, Kilisedeki yenilik taraftarlarını bölücülükle suçluyordu. Bu gelenekçi ve otoriter zihniyet daha çok Ermenistan Ermenilerine mahsustu, ancak son olaylar bu şekilde düşünen insanların sayısında düşüş olduğunu göstermektedir.

Kilisede yenilikçiler ve gelenekçiler arasındaki bölünme II Karekin döneminde daha da arttı. Nitekim Katalikos Ermeni ve Batı değerlerinin uyumsuzluğunu belirtiyordu. II

Karekinin Kilisede yürüttüğü gelenekçi politikalar dışında, imajını sarsacak başka davranışlarda bulunduğu iddiaları da mevcut. Karekine karşı bir sıra ithamlar var. Ancak yazıda Ermeni Başpiskoposunun hayatının bu tartışmalı tarafıyla ilgili olaylara değinmek niyetinde değiliz[10].

Eski yapıları temizleyen devrim dalgası

Ermeni kimliğinde Hristiyanlığın önemini göz önünde bulundurduğumuzda, bütün Ermenilerin Başpiskoposunun Ermenistanın siyasi, ekonomik ve toplumsal hayatındaki gelişmelere verdiği reaksiyonun önemi anlaşılabilir. Ali Dini Lidere karşı kinaye Sargsyanın sahtekârlık karışan cumhurbaşkanlığı seçimlerini kınamayı reddetmesiyle daha da yükseldi. Karekinin imajı Ermenistandaki insanlar açlık ve sefaletle boğuşurken neden durmadan kilise dikilmeye devam ediliyor sorusuna verdiği insanlar açlıktan manevi değerleriyle kurtulacaklar[11] gibi uygunsuz cevabıyla daha da zedelenmiştir.

Kadife Devriminde değişimi hedefleyen Ermeniler hemen sonrasında Ali Dini Lidere olan hoşnutsuzluklarını dile getirerek eski siyasi otorite gibi onun da değişimini talep ettiler. Bu sebepten de Ermeni Başpiskoposuna karşı düzenlenen Haziran protestoları sürpriz değildi. Muhalefetin mitingleri sırasında II Karekinin son güne kadar Sargsyan rejimine verdiği destekle sergilediği tavır da eleştirilere neden oldu. 20 Nisanda Sargsyanla son görüşmelerinde II Karekin ve I Aram yeni seçilmiş Başbakanı tebrik ederek ona metanet, güç, sabır ve dayanıklılık[12] dilediler. Sokaklardaki insanları düzene çağırmakla bu iki din adamı hükumete olan siyasi yakınlıklarını açık bir şekilde göstermekte tereddüt etmediler. Öte yandan, Yeni Ermenistan, Yeni Başpiskopos inisiyatifi itirazlarının Ermeni Katalikosunu değiştirene kadar sürdüreceklerini ifade ettiler. Paşinyanın başarısından sonra yeni Ermenistanla ilgili umutları artan Ermeni halkı ruhsal otoritede de değişim çağrılarında bulunmuşlar. Protestolara katılan rahiplerden biri şöyle diyor:

> Bizim değerli başbakanımız Serdarabattan büyük sevgi ve saygı görüyor. Bir de onun yanında duran Başpiskoposumuza baktım. O ve yanındakiler reddedilmiş gibi görünüyorlar. Bu beni çok üzdü[13].

Diğer yandansa, AGOS[14]a göre Ermenistanın yeni Başbakanı Nikol Paşinyanın kilise etrafında gelişen olaylarla ilgili müdahil olup olmayacağıyla ilgili sorusuna Paşinyan Ermenistan Cumhuriyetinin laikliğini, devlet ve din arasındaki ayrımın altını çizerek Kilise ve insanlar arasında çıkan olaylara karışmayacağını ifade etmiştir.

Başpiskoposa karşı çıkan olaylarda Ermeni medyasının suskunluğuysa konuyla ilgili diğer önemli hususlardan biridir. Ermeni toplumunda dinin önemine tekrar vurgu yaparak, bu sessizliğin ilgi çekici olduğunu belirtmek isteriz.

Son olarak, siyasi otoritenin müdahil olmak istememesine ve Ermeni medyasının II Karekine karşı protestoları göz ardı etmesine rağmen Ermenilerin manevi platformdaki değişimi gerçekleştirene kadar mücadeleleri sürecek gibi duruyor. Önümüzdeki günlerse bütün Ermenilerin Ali Dini Lideri II Karekine karşı yöneltilen bu itirazların nereye varacağını ortaya çıkaracaktır.

[1] Varduhi Balyan, Yerevanda protestolar Katalikosa yöneldi, *AGOS*, June 15,2018.

[2] "New Armenia, New Patriarch." *A1plus News from Armenia*. June 6, 2018. http://en.a1plus.am/1274644.html.

[3] "Etchmiadzin: Council of Bishops Decries Demand for Resignation of Catholicos Garegin II as "Unacceptable Ultimatum"." *Hetq - News, Articles, Investigations.* June 08, 2018. http://hetq.am/eng/news/89942/etchmiadzin-council-of-bishops-decries-demand-for-resignation-of-catholicos-garegin-ii-as-unacceptable-ultimatum.html.

[4] Mehmet Oğuzhan Tulun, Ermeni Apostolik Kilisesi'nde Yaşanan Anlaşmazlıklar, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM*), Rapor No: 4 (February 2014), http://www.avim.org.tr/uploads/raporlar/RAPOR-4yeni.pdf

Mehmet Oğuzhan Tulun "II. KAREKİN'İN İSVİÇRE'DEKİ BANKA HESABI." Avrasya İncelemeleri Merkezi - AVİM. February 12, 2015. http://avim.org.tr/tr/Yorum/II-KAREKIN-IN-ISVICRE-DEKI-BANKA-HESABI. Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi, *AVİM*, Şubat 10, 2016, Mehmet Oğuzhan Tulun, "TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİNE DIŞ MÜDAHALE." *Avrasya İncelemeleri Merkezi - AVİM*. March 15, 2017. http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMINE-DIS-MUDAHALE.http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-YINE-ALEVLENDI

[5] Mehmet Oğuzhan Tulun, Ermeni Apostolik Kilisesi'nde Yaşanan Anlaşmazlıklar, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Rapor No: 4 (February 2014), http://www.avim.org.tr/uploads/raporlar/RAPOR-4yeni.pdf

[6] *Ibıd*.

[7] *İbid*.

[8] *İbid*.

[9] "Catholicos Karekin II Stands Accused." *HyeTert*. August 08, 2013. https://hyetert.org/2013/08/09/catholicos-karekin-ii-stands-accused/.

[10] *İbid*. Mehmet Oğuzhan Tulun "II. KAREKİN'İN İSVİÇRE'DEKİ BANKA HESABI." *Avrasya İncelemeleri Merkezi - AVİM.* February 12, 2015. http://avim.org.tr/tr/Yorum/II-KAREKIN-IN-ISVICRE-DEKI-BANKA-HESABI.

[11] Rashid Shirinov. "Armenians Protest against the Church." *AzerNews.az*. June 12, 2018. https://www.azernews.az/aggression/133308.html.

[12] "Sarkisian Meets with Catholicoi amid Ongoing Protests Calling for His Removal." *The Armenian Weekly*. April 20, 2018. https://armenianweekly.com/2018/04/20/sarkisian-meets-with-catholicoi/.

[13] "Etchmiadzin: Council of Bishops Decries Demand for Resignation of Catholicos Garegin II as "Unacceptable Ultimatum"." *Hetq - News, Articles, Investigations.* June 08, 2018.

[14] Varduhi Balyan, Yerevanda protestolar Katalikosa yöneldi, AGOS, June 15,2018.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: SHİRALİZADE, Nigar. 2026. "'KADİFE DEVRİMİ' VE ERMENİ APOSTOLİK KİLİSESİ: ERMENİLER II KAREKİN'İN İSTİFASINI TALEP EDİYORLAR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2018 / 54. Haziran 27. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/KADIFE-DEVRIMI-VE-ERMENI-APOSTOLIK-KILISESI-ERMENILER-II-KAREKIN-IN-ISTIFASINI-TALEP-EDIYORLAR-1

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır